

4. novembris

Jānis Taukačs: Par VID auditiem un fēniksiem

Jānis Taukačs

zvērināts advokāts

<http://www.delfi.lv/news/comment/comment/janis-taukacs-par-vid-auditiem-un-feniksiem.d?id=50550011>

Foto: LETA

"Kungi, es jūs ataicināju, lai pavēstītu jums gaužām nepatīkamu ziņu. Pie mums brauc revidents!" Gogoļa pirms pārsimt gadiem radītajai zelta frāzei līdzīgu ik gadu dzird nepilns 1% Latvijas uzņēmumu. To gan uzņēmumiem saka nevis pilsētas galva, bet VID ar EDS palīdzību. Ja VID nāk auditēt, kā paši apgalvo, "rezultatīvāte" ir diezgan liela – lielais vairums auditu beidzas ar uzrēķinu.

Ko uzņēmumam ar šo uzrēķinu darīt tālāk? Uzņēmumu īpašnieki parasti apsver 2 variantus – cīnīties tālāk vai pamest. Pret cīnīšanos tālāk VID ir publiski uzbūris mītu, ka tiesāties nav lielas jēgas, jo 90% gadījumu tiesa lemj par labu VID. Man gan reālāks cipars šķiet ap 78% 2017. gadā. Turklāt izredzes lietā nekad nedrīkst vērtēt pēc vidējās temperatūras slimnīcā. Kad publicēju iepriekš minēto statistiku savā "Twitter" kontā, kāds lasītājs pamatoti norādīja – bet cik no tiem miljonu uzrēķiniem VID iekasē?

Un tiešām, vai nav lētāk un vienkāršāk netiesāties, nemaksāt advokātiem, kuru honorārus uzņēmums neatgūs pat uzvarētas lietas gadījumā, bet pamest grimstošo kuģi un darīt visu to pašu jaunā čaulā? Tā arī daudzi dara. Dažus no kuģa pamešanas attur kriminālatbildība, kas iespējama, jau sākot ar 21 500 eiro uzrēķinu. Taču tas

šobrīd pielīdzināms bērnu baidīšanai ar raganām Halovīna vakarā – kaut kur teorētiski kas tāds ir dzirdēts.

Valdes locekļi personīgi atbildīgi par uzņēmuma nodokļu parādiem var būt vien gadījumā, ja VID prasa pieteikt maksātspēju, bet uzņēmums to spītīgi nedara. Ar personu likšanu riska personu sarakstos VID arī īpaši neaizraujas. Turklāt visiem ir diezgan plašs radu un draugu, kam var uzticēt valdi, saraksts, ja tomēr ir ierobežojums ieņemt amatu.

Tad kādēļ nepamest? Vienmēr esmu brīnījies par VID, kas nevēlējās vai nespēja mēģināt iet pakaļ jaunajiem uzņēmumiem, kas būtībā dara visu to pašu, ko nodokļu parādu nomocītais vecais. Komerclikumā jau sen pastāv lieliska iespēja uzņēmuma (aktīvu un saistību) pārejas gadījumā iet pakaļ jaunajam uzņēmumam, pat ja dalībnieku un valdes sastāvs ir cits.

Arī nodokļu un nodevu likums ļauj VID nodokļu lietās skatīties vairāk uz ekonomisko būtību, nevis juridisko formu. Diez vai arī jaunajos uzņēmumos aktīvu kopums būs uzkrāts pietiekams, lai norēķinātos ar valsti, bet vismaz nesataisīs jaunus miljonu nodokļu parādus. Arī maksātspējas administratoriem jau sen ir tiesības maksātspējas procesā apstrīdēt virkni iepriekš slēgtu darījumu, kas ļauj apstrīdēt aktīvu pārsviešanu uz jauno čaulu.

Tādējādi jau tagad daudzas nozares varētu attīrīties no ne pārāk godīgiem spēlētājiem, kas restorānu u. c. biznesos aizraujas ar tā sauktajiem fēniksa uzņēmumiem – veidojot jaunu tāda (tā) paša vecā vietā. Tomēr tas viss pagaidām nenotiek praksē – VID paliek ar saviem uz papīra uzzīmētajiem miljoniem, netiekot klāt īstajiem. Protams, citas tēmas vērts ir jautājums, cik pamatoti ir šie uzrēķini, – brāķa VID auditoru darbā vēl ir ārkārtīgi daudz.

Valstij un nozarēm vēl labāks variants būtu speciālas "antifēniksu" normatīvās bāzes ieviešana, kā tas ir citās valstīs. Par fēniksiem mēdz saukt tieši tādus uzņēmumus, kas "pārmet" aktīvus uz jaunu uzņēmumu ar galveno mērķi izvairīties no kreditoru saistībām un turpina būtībā visu to pašu biznesu, ko līdz šim, tikai citā čaulā. Šāda normatīvā bāze parasti ļauj vismaz nodokļu piemērošanas vajadzībām ignorēt juridiskās personas un mantas nošķirtību, ja struktūra jau sākotnēji izveidota, lai "uzmestu" nenodrošinātos kreditorus, tai skaitā valsti vai darbiniekus (celtniecībā?), piemēram, veidojot vienu uzņēmumu aktīviem, bet otru (formāli nesaistītu) – saistībām.

2017. gada septembrī Austrālija publicēja ziņojumu konsultācijām ar sabiedrību ar mērķi cīnīties pret nelegāliem fēniksa uzņēmumiem. Ziņojumā piedāvāta virkne risinājumu. Pirmkārt, šī problēma ir apzināta kā tik būtiska, ka tās risināšanai izveidots speciāls dienests. Dienesta uzdevums ir analizēt un novērst aktīvu pāreju uz jauniem uzņēmumiem, ja pārejas galvenais mērķis ir izvairīties no saistībām pret kreditoriem. Šādu aizliegumu paredzēts ieviest arī attiecīgajā komerclikumā. Otrs ziņojuma piedāvājums ir ieviest īpašus sodus tiem, kas rada šādas negodprātīgas shēmas (ne tikai tiem, kas tās ievieš). Vēl viens ziņojuma priekšlikums ir ieviest augsta riska fēniksa uzņēmuma un tā operētāja statusu. Operētājs ne vienmēr būs valde (gluži kā darboņi, kas CSDD parādās vien pilnvarās, bet ne kā uzņēmuma amatpersonas), kas tomēr nevarēs turpināt darboties jaunajā uzņēmumā "aizkulisēs". Šādas riska kategorijas gadījumā VID var vērsties uzreiz pret valdī personīgi par uzņēmuma nodokļu saistībām vai aizturēt uzņēmumam nodokļu atmaksas. Vēl VID drīkstēs paziņot nodokļu parādnieka parādniekam, lai tas maksājumu veic valstij tieši. No fēniksa uzņēmumiem VID pat drīkstēs pieprasīt depozītu nākamo nodokļu apmērā.

Tātad VID rokās jau šobrīd ir ieroči, lai cīnītos ar fēniksiem, savukārt jauna normatīvā bāze padarīs VID dzīvi vieglāku, bet tirgu – sakārtotāku. Droši vien daudzu negodprātīgo spēlētāju atturēšanai no ļaunprātīgas fēniksu darbības pat pietiktu, ja sabiedrība redzētu, ka VID iet pakaļ jaunatdzimušajiem uzņēmumiem. Vienīgi jācer, ka, iedodot VID rokās šādus spēcīgus ieročus, arī pats VID rīkosies ar tiem atbildīgi. Vai abas sabiedrības puses (VID un business) ir nobriedušas šādiem godprātīgākiem spēles noteikumiem?

Rakstiet, komentējiet pie šī viedokļa pārpublicācijas:

Twitter: @taukacs

Facebook: SorainenTax